

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Lausunto on Ammatillisen koulutuksen ystävät – yhteistyöryhmän lausunto, vaikka se tuleeekin yhden ryhmän jäsenen nimissä.

Ammattikasvatusta koskevan tutkimuksen kehittäminen

Suomalainen tutkimus on korkealla kansainvälisellä tasolla, tutkimus kytkeytyy saumattomasti koulutukseen ja sitä hyödynnetään monipuolisesti. Koulutus- ja tutkimusorganisaatiot luovat uusia toimintatapoja ja uudistavat osaamista ja elinkeinorakennetta valtakunnallisesti ja alueellisesti tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa. Koulutus ja tutkimus sekä niiden tuottama osaaminen uudistavat suomalaista yhteiskuntaa ja työelämää.

Esityksemme

- Tutkimus- ja kehittämistoimintaa ulotetaan koskemaan nykyistä enemmän myös ammatillisen toisen asteen tarpeita. Tutkimuksen avulla voidaan lisätä koulutusjärjestelmämme n ennakoitavuutta, reagoitakyvykkyyttä sekä vuorovaikutusta organisaatioiden välillä.
- Tavoitteena on edelleen se, että Suomessa tehdään ammattikasvatuksen sektorilla kansainvälistä huippututkimusta. Tutkimukselle luo hyvän maaston nuorten ammattiin koulutus muuttuvaa työelämää ja jatkuvaa oppimista varten.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Ammatillisen koulutuksen kehittäminen

Ammatillisen toisen asteen koulutuksen kehittämisessä pitää keskittyä opiskelijan saaman opetuksen ja osaamisen sekä opettajien työelämäntuntemuksen kehittämiseen. Kehittämistoimilla annetaan edellytykset ajantasaiseen ja riittävään ammattitaitoon ja kansalaisen sivistystasoon. Näiden saavuttamiseksi opiskelijoille tulee lisäksi taata tarvittavat ohjaus- ja muut palvelut.

Päämäärän toteuttamiseksi teemme seuraavat esitykset:

- Ammatillisen koulutuksen rahoitus mitoitetaan siten, että koulutuksen järjestäjillä on mahdollisuus palkata riittävä määrä pätevää opetus- ohjaus- ja muuta henkilöstöä sekä mahdollistaa tuki työpaikkaohjaajille heidän tehtävissään.
- Opiskelijoille on annettava mahdollisuus pätevän opettajan antamaan 20 oppitunnin lähiopetukseen opintopistettä kohden (Ehdotamme siirtymistä opintopisteisiin muiden koulumuotojen tavoin). Opettajan tärkeä tehtävä on antaa oppilaalle riittävä ammatillinen tietopohja, jonka avulla hän pystyy tekemään alansa työtä täysin uusissakin tilanteissa työn uudistuessa. Itseohjautuvuus ei ole mahdollista kaikille ja opetus on edelleenkin tehokas oppimisen nopeuttaja.
- Koulutuksen lopussa tulee varmistaa, että opiskelija on saavuttanut tavoitteena olevan ammattitaidon. Tähän päästään vaativuudeltaan yhtenäisillä näytöillä, jotka arvioivat tutkintomääriin perustuvan tulospalkkion saajasta riippumattomat alan ammatillaiset. Näin varmistetaan, että opiskelija on saanut opetuksen, jonka opetusviranomaisen on hänelle ostanut työelämään tai jatko-opintoihin siirtymistä varten.
- Opettajilla sekä muulla opetushenkilöstöllä tulee olla hyvät edellytykset oman ammattialansa sekä opetustaitonsa jatkuvaan ylläpitämiseen sekä kehittämiseen. Motivoitunut henkilöstö haluaa tehdä työnsä hyvin ja kehittyä siinä edelleen sekä ymmärtää työnsä merkityksen työelämälle sekä yhteiskunnalle
- Oppilaitoksen johdolle, keskijohdolle, opettajille sekä muulle henkilöstöllä tulee olla motivoiva kannustusjärjestelmä. Palkitsemisen kriteerit pitää johtaa työn tuloksista, esim. keskeytysten vähäisyydestä, ulkopuolisen toteamista tutkintosuorituksista tai erityisopiskelijan tavoitteiden saavuttamisesta
- Nuorten koulutukseen tulee kuulua riittävästi yleissivistykseen liittyvää sisältöä, esimerkiksi talous- ja yhteiskuntatietoutta lähiopetuksena. Tämä estää syrjäytymistä. Maahanmuuttajien tilanne huomioitava erityisesti – yhteiskunnallisen sekä myös sukupuoleen liittyvän tasa-arvon näkökulmasta. Toista ammattia opiskeleville annetaan näistä anottaessa vapautus.
- Nykyistä selkeämmin tulee määritellä oppilaitoksen ja työelämän tehtävät, rooli ja vastuut ammatillisessa oppimisessa. Perusosaaminen hankitaan pääsääntöisesti oppilaitoksessa

opettajajohtoisesti, ammattispesifimmän osaamisen opiskelija hankkii oppilaitoksen ja työelämän yhteistyöllä.

- Työpaikalla pitää olla koulutettu työpaikkaohjaaja, jolle on annettu aikaa sekä oppilaitoksen että työpaikan taholta riittävät edellytykset ohjaamiseen. Työpaikalla oppimisen mahdollisuudet vaihtelevat työpaikoittain, alueellisesti sekä ammattialoittain. Siten oppimisedellytykset pitää varmistaa, ennen kuin opiskelija lähetetään työssäoppimispaikkaan.
- Opiskelijoiden erilainen tausta tulee huomioida nykyistä paremmin opetuksessa ja ohjauksessa. Aikuisopiskelijat tulee pääsääntöisesti ohjata omiin ryhmiinsä. Se on sekä talouden että tuloksellisuuden suhteen järkevää.
- Erityisopiskelijoita varten jaettava lisärahoitus käytetään heidän opintojen tukemiseen.
- Opiskelijalle tulee järjestää mahdollisuudet terveydenhoitoon sekä matalan kynnyksen kuraattori- ja mielenterveyspalveluihin.
- Koulutuksen keskeyttämisen seurantaan tulee luoda alueellinen seuranta-, ohjaus- ja tukijärjestelmä. Se voidaan järjestää alueellisesti tai seutukohtaisesti. Toimintaa voidaan tehdä yhteistyössä nuoriso-, sosiaali- sekä TE-palvelujen kanssa. Ennen 18-ikävuotta, kukaan ei saa olla ohjattavuuden ulkopuolella.
- Oppilaitosten johtamisessa tulee painottua pedagogiseen johtajuuteen, opetus- ja oppimisedellytysten sekä opetusjärjestelyjen toimivuuteen ja jatkuvaan kehittämiseen.
- Tutkimukseen perustua tieto on keskeisin koulutuksen kehittämisen lähtökohta.

Edellä olevat ammatillisen toisen asteen koulutuksen kehittämistoimet vaativat nykyistä runsaampaa rahoitusta. Sillä turvataan sekä ammatillinen että yhteiskunnassa tarvittava muu sivistys. Näiden myötä jokaisella on edellytykset toimia aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä. Hyvin toteutunut ammatillinen koulutus antaa erinomaiset lähtökohdat myös korkeakoulutasolle ja etenemismahdollisuudet kokemuksen karttuessa käytännön työelämän vaativimpiinkin tehtäviin. Myös yrittäjäksi ryhtyvälle laaja ja riittävän tasokas osaaminen on menestymisen ehto.

Yhteiskunnan tulee nähdä ammatillinen koulutus sijoituksena suomalaisen työelämän toimivuuteen ja kansalaisten hyvinvointiin ja siihen kannattaa käyttää varoja. Sijoitetut pääomat tuottavat itsensä takaisin hyvällä korolla.

Lausunto on Ammatillisen koulutuksen ystävät – yhteistyöryhmän lausunto, vaikka se tuleekin yhden ryhmän jäsenen nimissä.

Vahvempaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koko toisen asteen koulutukseen

Selonteon mukaan toisen asteen koulutuksen laatu, tasa-arvo ja lähiopetus turvataan riittäväillä resursseilla. Näiden tärkeiden tavoitteiden konkretisoimiseksi lisäämme korjauskohteiksi vielä lakien ja asetusten kuin myöskin valtion rahoituspäätösten toisen asteen koulutuksessa.

Ammatillisen ja lukiokoulutuksen erilainen arvostus ei koske ainoastaan nuoria, vaan se heijastuu koko yhteiskuntaan: nuorten vanhempiin, ystäväpiiriin, harrastuksiin sekä tietysti oppilaitosten opettajiin ym. henkilökuntaan. Haitallinen jako näkyy selvästi myös viranomaisten, virkamiesten, työmarkkinajärjestöjen sekä poliitikkojen puheissa ja toiminnassa.

Tämän hetken tilanteen pohjalta esitämme seuraavia korjaavia toimenpiteitä.

Esityksemme:

- Lainsäädännön tasavertaisuus. Toisella asteella on oma lainsäädäntönsä yleissivistävää lukiota ja ammatillisesti sivistävää ammatillista koulutusta varten. Koulutustehtävät ovat selkeästi erilaiset, mutta koulutuksiin osallistuvilla on kuitenkin samat kansalaisen perusoikeudet. Lakeja uudistettaessa tulee kiinnittää huomiota oikeuksien tasavertaiseen toteutumiseen.
- Sama tasavertaisuus tulee ulottaa myös koulutusmuotojen rahoituspäätöksiin. Ammatillisen koulutuksen ja lukioiden rahoitusleikkaukset eivät ole olleet tasavertaiset. Näin valtiovalta on jakanut kansalaisiaan eriarvoisiin kasteihin. Tämä on luonnollisesti vaikuttanut myös koulutuksen laatuun, mielikuviin sekä viime kädessä hakeutumiseen.
- Opetusta annettava tasavertaisesti. Varmistetaan, että koulu tarjoaa nuorille, selkeän lukujärjestyksen mukaisen, viitenä päivänä viikossa turvallisen kasvu- ja oppimispaikan sekä opettajat, joilta hän saa pedagogisesti suunniteltua opetusta, joka antaa onnistumisen kokemuksia ja ylläpitää opiskelumotivaatiota. Rahoituksen tulee olla pysyvää.
- Ammatillisen koulutuksen rahoituksen määrittelyssä tulee huomioida lausuntoluonnoksessakin asetetut odotukset oppilaitoksista sosiaalisten toimien toteuttajana esim. erityisoppilaiden ja maahanmuuttajien opetuksen yhteydessä.
- Tasavertaisuus opetussuunnitelmiin. Lukiokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee Opetushallituksen määräyksen mukaisesti laatia lukion kansallisen opetussuunnitelman perusteiden mukainen opetussuunnitelma, mutta ammatillisen koulutuksen järjestäjän ei tarvitse laatia opetussuunnitelmaa, vaan jokainen oppilaitos voi itsenäisesti päättää antamansa opetuksen ja ohjauksen määrästä.
- Opetusmäärä. Lukiossa opetusta annetaan nuorille tarkoitettussa koulutuksessa keskimäärin 14 tuntia 15 minuuttia opintopistettä kohti, mutta ammatillisessa koulutuksessa opetuksen määrä ei ole määritelty. Työelämään tarvitaan työntekijöitä, joiden osaamisessa yhdistyvät sivistys, teoreettinen ja käytännöllinen tietotaito sekä yhteistyökyky ja valmiudet elinikäiseen oppimiseen. Nämä vaativat opetusta oppilaitosmuodosta riippumatta.
- Oikeus yleissivistykseen. Jokaisella nuorella tai ensimmäistä ammattiaan opiskelevalla pitää olla samat mahdollisuudet saada opettajan antamaa yleissivistävää opetusta. Sillä turvataan edellytykset toimia yhteiskunnan jäsenenä.
- Koulutuksen mittariksi opintopiste. Lukiokoulutuksessa sekä yliopistoissa koulutuksen mitoituserusteena käytetään opintopistettä. Ammatillisessa koulutuksessa perusteena on

osaamispiste. Siitä tulee siirtyä samaan opintopisteiden mitoitukseen, kuten muussakin koulutuksessa.

- Lukiokoulutuksessa tavoitteellinen suoritus aika on 3 vuotta, mutta ammatillisessa koulutuksessa suoritus aikaa ei ole määritetty.
- Yhdenmukainen arviointi. Molemmissa koulutusmuodoissa tulee olla kansallisesti yhdenmukainen arviointi, jolla varmistetaan tavoitteiden saavuttaminen ja arvosanojen yhdenmukaisuus jatko-opintoja sekä työpaikan hakua varten.
- Jatko-opintovalmiudet. Peruskoululaisille vakuutetaan, että ammatillinen perustutkinto antaa samat mahdollisuudet hakea korkeakouluun kuin ylioppilastutkinto. Nyt olisi selvitettävä ja tutkittava, saako ammattikoulusta todelliset jatko-opintovalmiudet. Peruskoulussa hyvin menestyneet eivät helposti ammattikoulua valitse, koska ne haluavat varmistaa hyvät valmiudet jatko-opintoihin.
- Yhdistelmäopinnot. Mihin on unohdettu yhdistelmäopinnot ja kaksoistutkinto? Kaksoistutkintoa tarjotaan vain ammattikouluun, mutta ei lukioon hakeville. Luulisi, että ammatilliset aineet olisivat hyvä lisä myös lukion opiskelijoille.
- Lisärahoitus kunnilta. OKM ohjaa kuntia siihen, että rahoittaessaan toisen asteen koulutusta yli valtionosuuksien, rahoitus menee tasapuolisesti molemmille toisen asteen koulutusmuodoille.

Oppivelvollisuuden pidentyminen

Oppivelvollisuuden pidentyminen vuodesta 2021 alkaen on merkittävin koulutuspoliittinen uudistus toisen asteen uudistuksen jälkeen. Uudistuksen onnistumiseksi sen toteutuksessa voidaan hyödyntää toisen asteen uudistuksesta saatuja hyviä malleja. Keskiasteen koulutus uudistusta tutkittiin pitkäjänteisesti ja tutkimuksesta saatuja kokemuksia käytettiin apuna uudistuksen edetessä. Lisäksi kyseiseen uudistukseen liittyi kattava opettajakoulutus valtakunnallisen mallin mukaisesti. Tutkimus palveli myös opettajien täydennyskoulutuksen toteutusta.

Esityksemme:

- Oppivelvollisuuden pidentämiseen liittyen toteutetaan opettajien ja muun oppilaitoshenkilöstön valtakunnallinen täydennyskoulutus.
- Oppivelvollisuuden pidentämiseen sidotaan pitkäkestoinen ja systemaattinen seurantatutkimus uudistusten läpiviemisestä sekä nuorten työllistymisestä ja jatkokoulutukseen hakeutumisesta.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

-

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Lausunto on Ammatillisen koulutuksen ystävät – yhteistyöryhmän lausunto, vaikka se tuleeikin yhden ryhmän jäsenen nimissä.

Voimakas panostus ammattikasvatusta koskevaan tutkimukseen ja tutkijakoulutukseen.

Koulutuspoliittisen selontekoluonnoksen tutkimukselle linjaamat tavoitteet ovat kannatettavia. Käytännössä suomalaisilla tutkimusryhmillä on viime vuosina kuitenkin ollut kansainvälisesti verrattuna heikommat resurssit tehdä tutkimusta. Suomen on oltava innostava ja vetovoimainen tutkimusympäristö ja oman alansa huippuosaajat nostavat Suomen osaamistasoa. Kannatettava on tavoite kasvattaa tutkimus- ja kehittämismenoja 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. On turvattava korkeatasoinen tutkimusosaaminen ja koulutettava tutkijoita, jotka erikoistuvat ammattikasvatukseen erityiskysymyksiin. Selonteko esittää yksityisen sektorin investoimaan osaamiseen ja TKI-toimintaan julkisen sektorin rinnalla. Tavoite on kannatettava, mutta tämän tavoitteen tulee kuitenkin perustua nykyistä vahvemmalle julkisen tutkimusrahoituksen perustalle.

Ammatillisessa koulutuksessa tulee vahvistaa opetussisältöjen ja pedagogiikan tutkimuslähtöisyyttä. Työelämässä tapahtuva raju muutos haastaa ammatillisen koulutuksen intensiiviseen uudistamiseen, johon tutkimus luo perustaa. Koska ammattiin koulutus tapahtuu työelämän ja koulutuksen rajapinnoissa, uutta tietoa työelämä muutoksista, oppimisesta, työllistymisestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista tarvitaan koko ajan lisää.

Ammattikasvatuksen tutkimus tarvitsee osaamisperustan vahvistamista, joka edistää ammattiin koulutuksen laatua ja työelämän vaatimaa osaamistasoa. Ammattikasvatusta koskeva tutkimus tarvitsee vahvistusta ja mukaanpääsyä tieteiden väliseen tutkimustyöhön. Tieteenalan aseman vahvistaminen yliopistotason tutkimusryhmissä vaatii sille kohdennettuja tutkijaresursseja. Ammattikasvatuksen professuurin perustaminen yliopistoon turvaisi alan tutkimusryhmille sekä kansallisen että kansainvälisen aseman.

2020-luvun ammattikasvatuksen tutkimuksen edistämiseksi teemme seuraavat esitykset:

- Ammatillinen koulutus liitetään mukaan tutkimusyhteistyöverkostoihin
- Tutkimuksen ja käytännön ammatillisen koulutuksen yhteistyötä vahvistetaan nykyisestä ja tuetaan ammattikasvatuksen tutkimusryhmien toimintaedellytyksiä.
- Ammatillista koulutusta tuntevien tutkijoiden koulutusta varten palkataan ainakin kahteen yliopistoon ammattikasvatuksen professori
- Panostetaan tutkimushankerahoitusten jaossa kohdennetusti ammattiin koulutuksen virtuaali- ja etäopetuksen tutkimusta ja kehittämistä
- Nostetaan ammattikasvatuksen tieteen tasoa ja arvostusta lisäämällä siihen kohdennettuja resursseja
- Vahvistetaan opiskelija- ja opettajalähtöistä tutkimusta ammatillisessa koulutuksessa
- Luodaan tutkimusperusteisia koulutusprototyyppejä, joissa mukana ovat alan opiskelijat, opettajat ja tutkijat

- Yhteisten tutkimusryhmien muodostaminen ja resurssointi yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten kesken

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Lausunto on Ammatillisen koulutuksen ystävät – yhteistyöryhmän lausunto, vaikka se tulee yhden ryhmän jäsenen nimissä.

Ehdotus Jatkuvan oppimisen keskuksen toimintamuodoksi

Opetus- ja kulttuuriministeriön laatimassa selonteon luonnoksessa on hyvä kuvaus teknologisen kehityksen aiheuttamista vaateista osaamiselle. Samoin OKM:n internet-sivuilla on lisää tietoa Jatkuvan oppimisen keskuksen suuntaviivoista

Kaikilla työelämän tasoilla vaaditaan jatkuvaa koulutustason kohoamista, jotta asemamme säilyisi kansainvälisesti edes samalla tasolla. Yksilön tasolla on kyse kilpailusta rajallisesta määrästä työpaikkoja. Kilpailu on sitä kovempaa, mitä vaatimattomammat osaamisvaatimukset työ asettaa.

Oppimiselle on oltava hyvät mahdollisuudet myös työuran aikana. Jatkuvan oppimisen järjestelmä on tarpeellinen. Meidän pitäisi päästä siihen, että työikäinen on joko työssä tai mukana työelämävalmiuksia edistävässä toimissa. Tässä lausunnossa painotimme ammatilliseen koulutukseen työelämävalmiuksien edistäjänä.

Esityksemme:

- Toiminta vaatii opetustoimen, työ- ja elinkeinohallinnon sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyötä ja osaamisten yhdistämistä kansalaisten sekä koko elinkeinoelämän hyväksi.
- Koulutuksiin ja muihin palveluihin voivat osallistua työttömät sekä työssä olevat ammatillisista perustutkinnoista akateemiselle tasolle.
- Omaehtoiseen koulutukseen tulee varata riittävä rahoitus. Ammatillisen koulutuksen rahoituslainsäädäntö tulee tarkistaa sellaiseksi, että myös kattaa myös ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin liittyvän henkilökohtaistamisen kustannukset.
- Työpaikan kanssa yhteistyössä järjestettävän koulutuksen kustannusjaosta tulee tehdä sellainen, että se kannustaa osaamisen kehittämiseen.
- Koulutuksen järjestäjien kesken tulee pystyä työnjakoon, jotta päästään taloudellisesti järkeviin opiskelijaryhmiin, jotka saattavat koostua hyvinkin laajalta alueelta. Koulutuksen järjestäjinä voivat toimia kaikki oppilaitokset aina yliopistoihin saakka
- Koulutuksen järjestäjän tulee rakentaa omaan toimintaansa ”Jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmä”, joka tarjoaa uudelleen-, lisä- ja jatkokoulutusta työikäiselle väestölle.

- Jokaisella on kannattavaa rakentaa polku sellaiseen työhön, joka ihmiselle sopii ja jossa on aidosti mahdollisuus työllistymisen tai elinkeinon harjoittamiseen. Suunnitelmissa huomioidaan aiemmin hankittu osaaminen.
- Toimista kannattaa tehdä opiskelijan ja valmiuksien kehittämisen osallistuvien kanssa sopimus, jossa sovitaan keskeiset toimet sekä tavoitteet.
- Jokaisen opiskelijan etenemistä tulee seurata ja puuttua pikaisesti asiaan korjaavin toimin, mikäli opinnot eivät etene.
- Koulutukseen sisällyttää nykYTEKNIKAN mahdollistama digitaalisen etäopetuksen keinot, mutta pidetään huolta myös opiskelijaryhmien sosiaalisesta yhteisöllisyydestä
- Työpaikalla tapahtuva harjaantuminen käytännön työhön parantaa työllistymistä. Opiskelijan näkökulmasta on tärkeää, että hän saa työpaikalla työpaikkaohjaajan, jolla on oikeasti aikaa ja edellytykset ohjaukseen
- Ammatillisissa koulutuksissa tulee olla selkeät tavoitteet ja keinot saavutusten toteamiseen näyttötutkintojen avulla. Niissä opiskelija osoittaa käytännön työsuorituksilla hallitsevansa tavoitteena olevat alan työelämän taidot. Kun tutkintojen vaativuustaso on koko maassa sama, todistus on pätevä asuinseudun ulkopuolellakin. Jo nykyisellään erikoisammattitutkinnoissa on runsaasti akateemisellekin taustalle sopivia tutkintoja ja tietenkin niiden osia.
- Opiskelijoille sekä heidän perheilleen tulee turvata opiskelun aikainen kohtuullinen toimeentulo.
- Osa työttömistä tarvitsee ensimmäisenä sosiaali- ja terveystoimen apua. Heillekin kannattaa suunnitella näkyvä polku työllistymiseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa yhdessä sosiaali-, opetus- ja työvoimahallinnon kanssa.
- Toimintaa koskevaan tiedotukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Sama koskee saavutettavuutta.
- Toiminnan kehittämisessä käytetään hyväksi tutkimuksista saatua tietoa sekä ennakkointia.

Lausunloluonnoksessa todetaan, että työikäisestä on noin 300 000 pelkän perusasteen koulutuksen varassa. Työttöminä on laskentatavasta riippuen 190 000–310 000 henkilöä (TEM:in ja Tilastokeskuksen tilastot 1/2021). Työttömyyden kustannukset ovat yli 10 miljardia euroa vuodessa (Valtioneuvoston laskelmat). Kustannukset ovat sellaisia, että uusien radikaalienkin ratkaisujen etsintä sekä kokeilut ovat perusteltuja. Vähäisetkin parannukset työllisyydessä tuottavat mittavat talousvaikutuksen ja tekevät kokeilut perustelluiksi.

Tähän hahmoteltu laajaksi tarkoitettu työelämävalmiuksia kehittävä toimintamalli vaatii ainakin osin uutta ajattelua ja yhteistyötä koulutuksen järjestäjien, eri viranomaisten sekä työpaikkojen kesken. Tähän on jo olemassa hahmotelmia viranomaistyötä yhdistävissä ja Opetushallituksen yhteyteen suunnitellussa Jatkuvan oppimisen keskuksen suunnitelmissa.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Lausunto on Ammatillisen koulutuksen ystävät – yhteistyöryhmän lausunto, vaikka se tuleeikin yhden ryhmän jäsenen nimissä.

Ammatillisen koulutuksen henkilöstö

Viime aikoina ammatillisen toisen asteen henkilöstön motivaatiota ovat heikentäneet lukuisat irtisanomiset ja pelko mahdollisista lomautuksista. Tämä voi heikentää pätevien henkilöiden hakeutumista alalle. Kun henkilöstöä on vähennetty, jäljelle jääneiden työmäärä on voinut kasvaa kohtuuttoman suureksi. Tämä voi aiheuttaa ylikuormittumista ja nykyisen henkilöstön hakeutumista muihin tehtäviin. Asia voidaan korjata palauttamalla koulutuksen rahoitus sellaiseksi, että koulutuksen järjestäjät sekä oppilaitosten henkilöstö voivat paneutua tehtävänsä hyvään hoitamiseen. Samalla alan työpaikkoihin sekä opettajankoulutukseen tulee päteviä hakijoita.

Esitys:

- Varmistetaan pedagogisen päteöitymisen ja muun täydennyskoulutuksen mahdollisuudet opettajille ja muulle henkilöstölle.

Lausunto on Ammatillisen koulutuksen ystävät – yhteistyöryhmän lausunto, vaikka se tuleeikin yhden ryhmän jäsenen nimissä.

AMK-tutkintojen asema yliopistoihin hakeuduttaessa.

Yliopistojen opiskelijavalinta ei tällä hetkellä tue korkeakoulutuksen tasa-arvoisia koulutusmahdollisuuksia ja työelämässä toimivien osaamistason nostoa. Yliopistot painottavat valintaperusteissaan lukio-opintojen suorittamista, yliopistollisia arvosanoja sekä kandidaattitason opintoja. Moni työssä oleva esim. AMK-tutkinnon suorittanut henkilö voisi hakea suoraan maisteriopintoihin tasavertaisena kandidaattitutkinnon suorittaneen kanssa, mutta yliopistot rajaavat AMK-tutkinnon suorittaneet ulos maisteriopinnoista. Käytännössä heidän pitää hakea uudelleen suorittaakseen alempi korkeakoulututkinto. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen tulisi yliopistoissa panostaa, niin valinnoissa kuin toteutuksissakin, jotta sielläkin olisi mahdollisuus keskittyä puuttuvan osaamisen hankkimiseen. Työelämän kannalta tasa-arvoisten ja yhdenvertaisten koulutusmahdollisuuksien puuttuminen esim. syventävien opintojen puuttuminen avoimen yliopiston tarjonnasta on ongelma aikana, jolloin pitäisi pystyä hankkimaan uutta osaamista joustavasti. Koulutuksen taloudellisen järjestämisen kannalta on ongelmallista, että yliopisto ei pysty tarjoamaan avoimia opiskelumahdollisuuksia ja tuottamaan riittävästi osaajia muuttuvan työelämän tarpeisiin. Avoimet opiskelumahdollisuudet vähentäisivät myös paineita nuorten koulutus- ja uravalintojen osalta.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Lausunto on Ammatillisen koulutuksen ystävät – yhteistyöryhmän lausunto, vaikka se tuleeekin yhden ryhmän jäsenen nimissä.

Maahanmuuttajaopiskelijan opiskelun edistäminen ammatillisella toisella ja -korkeasteella sekä työllistymisen tukeminen

Koulutuspoliittinen selontekoluonnos nostaa esille maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kantaväestöön verrattuna heikomman koulumenestyksen, opintojen keskeyttämiset ja vähäiset kouluasteiden väliset siirtymät. Selonteon mainitsemat maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kantaväestöä heikommalla oppimistulokset selittyvät muuta heikommalla sosioekonomisella taustalla, heikolla kielitaidolla, mutta myös kantaväestöön kytkeytyvien verkostojen puuttumisella. Kaikella tällä on yksilön opiskelumotivaatiota heikentävä vaikutus.

Selontekoluonnoksen (s. 50) sisältämä ja eduskunnan päättämä (15.12.2020) oppivelvollisuuden pidentäminen on oikeansuuntainen toimenpide ammatillisen toisen- ja korkea-asteen maahanmuuttajaopiskelijoiden oppimistuloksien parantamiseksi. Seuraavat toimenpide-ehdotukset täydentävät tehtyä selontekoluonnosta ja perustuvat tuoreeseen (31.12.2020) tutkimus- ja kehittämisraporttiin Maahanmuuttajaopiskelijan ääni – näkökulmia opintoihin ja työelämään Suomessa (Ahonen-Coly et al. 2020). Tutkimuksessa haettiin tekijöihin, jotka edistävät ja vaikeuttavat maahanmuuttajien ammatillisiin opintoihin hakeutumista ja työelämään siirtymistä sekä heidän opintojensa kulkua.

Ammatilliseen- ja korkea-asteen koulutukseen hakeutuvat maahanmuuttajaopiskelijat ovat heterogeeninen ryhmä. Heidän lähtötasonsa opintojen aloitusvaiheessa ja tukitarpeensa opintojen aikana vaihtelevat. Aikuiselle maahanmuuttajalle motivaatio hakeutua ammatilliseen koulutukseen voi on ammattialan valinta, josta työllistyy mahdollisimman nopeasti. Nuoren maahanmuuttajan tavoitteet ja tulevaisuudensuunnitelmat ovat sen sijaan usein moninaisemmat. Jotkut opiskelijoista tarvitsevat enemmän ohjausta, sillä kaikilla nuorilla ei ole lähipiiriä, joka tukisi opiskelijaa opintoihin liittyvissä asioissa.

Tutkimuksen mukaan (emt. 2020, 140) maahanmuuttajaopiskelijan opintoja edistävät perheen, ystävien ja lähipiirin tuki. Oppilaitoksen on kiinnitettävä huomiota joustaviin opintojärjestelyihin sekä vertaistuen tarjontaan. Maahanmuuttajan osallisuuden ja omien vaikutusmahdollisuuksien varmistamiseksi yhteiskunnassa erityisen merkityksellistä on riittävä kielitaito ja sen kehittymisen tukeminen.

Maahanmuuttajaopiskelijan opintojen- ja työllistymisen edistämiseksi ehdotamme seuraavia toimenpiteitä:

- Liitetään jatkuva kielen oppimisen malli kiinteäksi osaksi suomalaista koulutusjärjestelmää ja elinikäistä oppimista (kielellisten tukitoimintojen tarjonnan tehostaminen ja uusi kielitaidon kehittymisen malli)
- Oppilaitosten digitaalisten palveluiden kehittäminen tiedolla johtamisen tueksi sekä selkokielisen digiasiointiportaalin rakentaminen maahanmuuttajaopiskelijoiden ja oppilaitoshenkilökunnan yhteiseen käyttöön (ohjaus-, tuki- ja sopimuspankki)
- Luodaan korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien vaativan suomen/ruotsin kielen koulutusmalli, joka sisältää vapaaehtoisena suoritettavan kielisertifikaatin
- Lisätään maahanmuuttajataustaisten pätevien opettajien ja työpaikkaohjaajien määrää ammatillisissa oppilaitoksissa ja otetaan käyttöön positiivisen diskriminoinnin rekrytointikäytäntö
- Sujuvoitetaan Suomessa ja ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnistamis- ja tunnustamismallia ja laajennetaan sen käyttöönotto toiselle ammatilliselle asteelle (valtakunnallisten tutkintokohtaisten AHOT-työkalupakkien luominen ja opiskelijoiden osaamispotentiaalin soveltava tunnistamis- ja tunnustamisperiaatteiden luominen).
- Oppisopimuskoulutuksen kehittäminen nykyistä paremmin maahanmuuttajille soveltuvaksi
- Tuetaan oppilaitoskohtaista kulttuurista profiloitumista, jotta niiden koulutustarjonta vastaisi optimaalisesti paikkakunnan ja työssäkäyntialueen nykyisiin ja ennakoituihin lähiajan työvoimatarpeisiin
- Huolehditaan riittävästä opinto-ohjauksesta maahanmuuttajien peruskoulutuksessa ja kotouttamiskoulutuksissa, jotta siirtymät opintopoluilla jatkuisivat yksilöllisten tarpeiden mukaisesti
- Rakennetaan saman oppilaitoksen tarjoamat polut tukemaan opiskelijaa niin, että hän voi jatkaa kotoutumiskoulutuksesta valmentaviin opintoihin, joista on mahdollisuus edetä edelleen ammatillisiin opintoihin.

Lähde:

1 Ahonen-Coly, S., Halme, K., Hietalahti, A., Lang, T., Rätty, M. & Viinamäki, L. 2020. Maahanmuuttajaopiskelijan ääni - näkökulmia opintoihin ja työelämään Suomessa. Tutkimus ja kehittämisraportti. Linkki: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-599-3>

**Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät.
Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat**

-

Veikko Ollila

Lausunto on tehty Ammatillisen koulutuksen yhteistyöryhmässä. Ryhmän lausunto on toimitettu yhden ryhmän jäsenen nimissä. oimi